

Nota van zienswijzen

Behorende bij

Beleidsplan Openbare Verlichting 2018 - 2022

Vastgesteld in de raadsvergadering van 3 juli 2018

Inleiding

Het concept beleidsplan Openbare Verlichting 2018 - 2022 heeft vanaf 28 december 2017 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Gedurende deze termijn zijn in totaal vier zienswijzen ingediend.

Beoordeling

Alle zienswijzen zijn ontvankelijk. In deze nota hebben de verschillende appellanten een nummer gekregen en zijn hun zienswijzen daaronder verder onderverdeeld. De eerste zienswijze van de eerste appellant heeft dus het nummer 1.1. De volgorde van nummering kan afwijken van de volgorde waarin appellanten de zienswijzen in hun reacties hebben geformuleerd.

Beantwoording

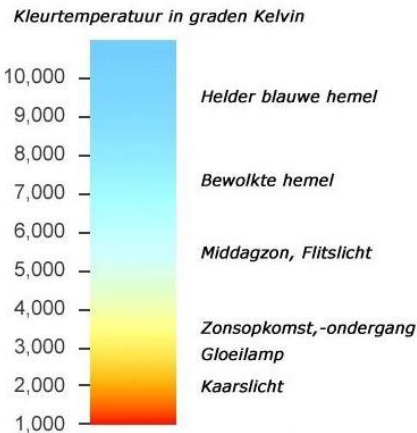
In de beantwoording is ervoor gekozen om gelijke zienswijzen bij elkaar te zetten en deze gezamenlijk te beantwoorden.

In aanvulling op deze nota zijn appellanten ook in de gelegenheid gesteld om over hun zienswijze in gesprek te gaan met de verantwoordelijke wethouder.

Van dit gesprek is een verslag gemaakt.

Instantie	Reactie	Reactie gemeente Heusden	Gevolgen voor dit plan
Provincie Noord-Brabant	Geen reactie ontvangen.	n.v.t.	n.v.t.
Waterschap Aa en Maas	Geen reactie ontvangen.	n.v.t.	n.v.t.

Indiener	Nr.	Zienswijze	Reactie gemeente Heusden	Gevolgen voor dit plan
1.	1.	Wat betreft de toepassing van ledverlichting, richt de zienswijze van indiener zich op de volgende (negatieve) aspecten: • Het blauwe licht in ledverlichting zorgt voor slapeloosheid, een verstoord dag- en nachtritme en verstoring van de hormoonhuishouding. Ook reageert ieder dier anders op intensiteit en kleur van het licht. • Esthetische bezwaren zijn er voor wat betreft het onnatuurlijke, kille licht.	<i>Reactie zienswijzen 1.1. – 1.2. - 3.1.</i> Het motto van het beleidsplan is ‘Slim verlichten. Alléén verlichten waar, wanneer en zoveel als nodig’ en legt daarmee de gekozen richting voor het beleid uit. Uitgangspunt is het spaarzaam omgaan met licht en alléén te verlichten daar waar het noodzakelijk is. Als licht nodig is, dan wordt ervoor gekozen om dit op maat en zo spaarzaam mogelijk te doen, onder andere door te kiezen voor energiezuinige, regelbare verlichting. Op dit moment is dat (dynamisch) dimbare ledverlichting. Inmiddels is bekend dat een groot deel blauw licht in (led)verlichting, zoals dat wordt uitgestraald door bijvoorbeeld beeldschermen of lampen, verstorend werkt op, onder andere, het dag- en nachtritme van mens en dier. Een oplossing is het aanpassen van de zogenaamde kleurtemperatuur van het licht. Hoe lager de kleurtemperatuur (uitgedrukt in Kelvin), hoe kleiner het aandeel blauw licht	In het beleidsplan wordt een regel toegevoegd die de bewuste keuze voor de kleurtemperatuur van 3000K in woongebieden verder onderbouwt door te wijzen op het gunstige effect op de verstoring van het dag- en nachtritme door kunstlicht.

Indiener	Nr.	Zienswijze	Reactie gemeente Heusden	Gevolgen voor dit plan
1.	2.	Indiener verzoekt gemeente te kijken naar alternatieve energiebesparing met toepassing van de huidige technieken.	daarin. Kleurtemperatuur in graden Kelvin 10,000 9,000 8,000 7,000 6,000 5,000 4,000 3,000 2,000 1,000 <i>Helder blauwe hemel</i> <i>Bewolkte hemel</i> <i>Middagzon, Flitslicht</i> <i>Zonsopkomst, -ondergang</i> <i>Gloeilamp</i> <i>Kaarslicht</i> Om lichthinder te voorkomen, waaronder ook bovengenoemd probleem, is er in het beleidsplan voor gekozen om in woongebieden uit te gaan van een kleurtemperatuur van 3000 Kelvin. Licht van deze temperatuur is vergelijkbaar met het licht rond zonsopkomst en -ondergang en wordt ook wel warm wit licht genoemd. Het kille, onnatuurlijke licht waar naar verwezen wordt (meer specifiek het licht in de Bosscheweg, Drunen) is van een hogere kleurtemperatuur met meer blauw licht erin. Hierdoor doet het licht 'koeler' aan en oogt het al snel te helder in de avond/nacht. Met het nieuwe beleid zullen ook bestaande situaties worden aangepakt om beter op maat te worden verlicht.	
3.	1.	Indiener vindt het led-licht lelijk en kil.		

Indiener	Nr.	Zienswijze	Reactie gemeente Heusden	Gevolgen voor dit plan
1.	3.	Indiener wijst op de volgende aspecten bij het eventueel uitrusten van lichtmasten met apparatuur voor (draadloze) communicatietechnologie, zoals Wi-Fi, 5G (IoT of Internet of Things) en LoRa: • Toepassing van deze communicatietechnologieën levert een continue (bij LoRa niet) hoogfrequente straling en extreme stralingsbelasting op. Indiener verwijst daarbij naar verschillende onderzoeken en bronnen ter onderbouwing van de negatieve gezondheidseffecten van deze stralingsbelasting. • Ook wordt gewezen op negatieve esthetische aspecten van de te installeren apparatuur. • Draadloze communicatietechnologie kost veel energie.	<i>Reactie zienswijzen 1.3. - 1.4. - 1.5. - 1.6. - 2. - 3.2 - 4.</i> In deze zienswijzen wordt gewezen op gezondheidseffecten van elektromagnetische velden die ontstaan bij de toepassing van elektrische (zend)apparatuur. Meer specifiek gaat het dan om de technische uitvoering van ledverlichting en wordt er vooruitgegrepen op een mogelijk toekomstig 5G en/of Wi-Fi netwerk. Het beleid in dit beleidsplan richt zich specifiek op het verlichten van de openbare ruimte, met de daarbij passende inzet van technologie en apparatuur. Het kijkt vooral naar het slimmer toepassen van bestaande en bewezen verlichtingstechnieken, zoals dynamisch dimmen. Dit dient het doel om meer op maat te gaan verlichten In het beleidsplan worden wel de verschillende ontwikkelingen rondom 'Smart City' gesignaleerd, waaronder Wi-Fi en 5G, maar wordt dit niet in concreet beleid voor de openbare verlichting vertaald. Het 'Smart City'-concept is behoorlijk complex en heeft een brede uitwerking op allerlei aspecten en niveaus. Verlichting en de openbare verlichtingsinstallatie maken er slechts onderdeel van uit. Zodra de gemeente in de 'Smart City'-ontwikkelingen mee gaat, komt afweging van de voor- en nadelen aan 'Smart City'-technologie in beeld. De negatieve gezondheidseffecten van elektromagnetische velden, waar indieners op wijzen, zouden voornamelijk toe te schrijven zijn aan de hoge 'stralingsbelasting' die ontstaat door het gebruik van zendapparatuur en de elektrische installatie van de (led)verlichting in de openbare ruimte. Zendapparatuur wekt een elektromagnetisch veld op voor de overdracht van gegevens. Bij de elektrische installatie	Hoewel deze zienswijzen niet ter zake zijn voor het beleid voor de openbare verlichting, wordt een passage opgenomen die kennis geeft van de zorgen van enkele inwoners voor wat betreft mogelijke gezondheidseffecten van elektromagnetische velden.
1.	4.	Burgers worden onvoldoende beschermd doordat men uitgaat van verouderde normen (voor stralingsniveaus, red.), waarin biologische effecten niet zijn meegenomen. Ook zijn er geen veilige normen voor kinderen. Vanuit de industrie, indiener citeert hier een projectleider van Philips, wordt ook geen bescherming verwacht.		

Indiener	Nr.	Zienswijze	Reactie gemeente Heusden	Gevolgen voor dit plan
1.	5.	Indiener verzoekt gemeente het voorzorgsprincipe, verwijzend naar WHO, in acht te nemen. Alsook burgers op eerlijke wijze te informeren over alle voor- en nadelen, vooral wat betreft privacy en vrijheid.	ontstaan elektromagnetische velden als gevolg van het gebruik ervan.	
1.	6.	De technische uitvoering van ledverlichting veroorzaakt hoogfrequente (elektromagnetische) straling/velden en dus een hoge stralingsbelasting voor mens/dier. Ook wordt gewezen op brandgevaar door het ontstaan van 'vuile stroom' door toepassing van dimmers.	De discussie over de mate van schadelijkheid van elektromagnetische velden beroept zich op vele onderzoeken, al dan niet wetenschappelijk onderbouwd. De bestaande normen baseren zich op gevalideerd wetenschappelijk onderzoek en zijn daarmee leidraad voor beleid. Er is een Europese norm (1999/519/EG) voor stralingslimieten, maar deze is in Nederland niet wettelijk vastgelegd. Wel is er een Antenneconvenant (2010) tussen de Rijksoverheid, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de telecomproviders dat ook blootstellingslimieten geeft volgens de eerder genoemde Europese norm. Dit convenant geldt ook voor gemeente Heusden. Verder bekijkt het ministerie van Economische Zaken en Klimaat momenteel, ook met het oog op de aankomende ontwikkelingen rondom 5G, naar de mogelijkheden voor het wettelijk vaststellen van limieten voor elektromagnetische velden van zenders. Gemeente Heusden blijft de ontwikkelingen hieromtrent nauwlettend volgen.	
2.		De zienswijze richt zich op het vermeende verband tussen bepaalde gezondheidsklachten en diverse, zowel laag- als hoogfrequente stralingsvormen. Indiener vraagt gemeente om 'een lijn' te trekken, wat gelezen kan worden als het beperken van de stralingsniveaus in de openbare ruimte. De zienswijze wordt ondersteund door een bijlage met verwijzingen naar onderzoeken die negatieve gezondheidseffecten van straling moeten onderbouwen.	Verder valt op te merken dat, aangezien 5G en Wi-Fi gebruik maken van zendapparatuur, eerder het antennebeleid hierop van toepassing is.	
3.	2.	Indiener is bang voor de gezondheidseffecten van de straling die 5G afgeeft.		
4.		Indiener wijst op '...alarmerende fysieke gevolgen...' van elektromagnetische straling (EMS), Wi-Fi, etc. en vraagt gemeente verantwoordelijkheid te nemen voor de gezondheid van medeburgers nu en morgen. De zienswijze wordt begeleid door een bijlage met verwijzingen naar (politieke) maatregelen en gerechtelijke uitspraken m.b.t de toepassing van	Voor wat betreft de technische uitvoering en het mogelijk brandgevaar bij gebruik van dimbare ledverlichting is er geen wezenlijk verschil met een gewone lamp voor thuisgebruik. Alle elektrische apparatuur is uitgebreid gekeurd en gecertificeerd volgens standaard normen door CE en/of Dekra KEMA en daarmee veilig bevonden voor gebruik.	

Indiener	Nr.	Zienswijze	Reactie gemeente Heusden	Gevolgen voor dit plan
		elektromagnetische straling van zend- en communicatieapparatuur, opgesteld door de website http://stopumts.nl .		
1.	7.	In het geval dat elke lantaarnpaal een zender wordt, vraagt indiener zich af hoe de privacy van burgers wordt gewaarborgd en of burgers van de gemeente Heusden '...een product in de Big Data handel worden, zonder dat men er zelf beter/slimmer van wordt'.	<i>Reactie zienswijzen 1.7. en 3.3.</i> Het beleid schrijft het gebruik van dynamische verlichting voor verschillende gebieden voor. Deze verlichting maakt gebruik van sensoren en datacommunicatie via LoRaWAN. Het betreft hier echter geen privacygevoelige data, omdat de gegevens niet herleid kunnen worden tot specifieke personen. Voor elke organisatie die op enige manier persoonsgegevens verwerkt en bewaart, geldt verder tot op heden de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP) en per 25 mei 2018 de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Gemeente Heusden heeft onlangs privacybeleid en een privacyreglement vastgesteld, ook te vinden op www.overheid.nl. Hierin vindt u alle informatie over hoe de gemeente omgaat met privacygevoelige informatie. Hierin is onder andere te vinden dat gemeente Heusden geen informatie mag verzamelen en bewaren waarvoor zij geen wettelijk taak heeft. Mocht de gemeente op basis van een wettelijk taak wel gegevens verzamelen en bewaren, dan is dit aan strikte regels gebonden voor, bijvoorbeeld, de manier van verzamelen en de bewaartermijn van deze gegevens.	Geen.
3.	3.	Indiener wil geen slimme ledverlichting met opties voor 5G en IoT (Internet of Things) vanwege inperking van privacy en vrijheid.		
1.	8.	Indiener vraagt zich af wie aansprakelijk is voor gezondheids- en milieuschade door toepassing van slimme verlichting en raadt de gemeente aan zich hierin te verdiepen.	Het beleid gaat uit van Rijksnormering en de daaraan ten grondslag liggende wetenschappelijke inzichten omtrent schade en risico's. Om die reden ligt het niet in de rede om te verwachten dat er aansprakelijkheid zal optreden voor de uitvoering van dit beleidsplan.	Geen.

Indiener	Nr.	Zienswijze	Reactie gemeente Heusden	Gevolgen voor dit plan
1.	9.	Indiener biedt aan de gemeente van meer informatie te voorzien en/of diens persoonlijke ervaringen te willen delen.	De gemeente gaat het gesprek aan met de indieners van de zienswijzen. Met onder andere als doel om zich verder te laten informeren.	Geen.